

BINNENLANDSE WAARNEMINGEN VAN FRATERS

J.B. Hulscher

De meeste vogelaars kennen de Frater als wintergast van de kust, waar de soort in kleine tot grotere groepjes voorkomt op de kwelders, langs de zeedijk, vooral in het aanspoelsel, ook wel in ruigte langs sloten en kreken e.d. vlak achter de dijk.

De Frater komt ook wel in het binnenland voor (zie bijvoorbeeld Dijkse, 1976). In februari 1977 deed ik een aantal waarnemingen van de soort in Haren en omgeving. Eerst hield ik ze voor Sijjes, gezien de overeenkomst in geluid; later, bij het gebruik van een telescoop, bleek ik met Fraters te doen te hebben. Op 13 februari zaten 13 exemplaren hoog in de berken van het Friescheveen bij Eelde. Ik herkende toen de donker fijngestreepte kruin, de warm isabelkleurige vleugels met zwarte, in de lengte uitgerekte vlekken en met een duidelijke vuilwit tot gele dwarsstreep met op de handpennen een flauwe aanduiding van een tweede dwarsstreep, de in de lengte donker fijngestreepte bovenborst, zijborst en flanken en de gele onder- en bovensnavel. Poot- en stuitkleur waren niet te zien. Vanuit de boomtoppen hoorde ik af en toe een één-lettergrepig gesjilp als van een huismus; bij het opvliegen een kneu-achtig geknutter en het bekende sjaachtige tswie. De vlucht was dansend en de vogels bleven in de groep dicht bijeen.

Op 17 februari zag ik een groepje van 10 exemplaren overvliegen in Haren, op 18 februari zaten er 8 fouragerende exemplaren in de berken bij het Biologisch Centrum aldaar, op 19 februari zag ik op nog twee andere plaatsen in Haren respectievelijk 2 en 3 fouragerende exemplaren in berken. Bij deze laatste waarnemingen op 6 m afstand, zag ik ook de ongestreepte keel en zwarte poten, het vuilwit tot gele oogstreepje dat iets voor het oog begon; de donkere handpennen hadden lichte lengtestrepen (schachten?).

Veel aandacht heb ik besteed aan de manier van voedselzoeken in de berken. De vogels aten van de vrouwlijke katjes, waarvan de zaden rijp waren. Dit gebeurde op twee manieren: of de vogel reikte met de snavel naar een vrijhangend katje en pikte zo de zaadjes er uit, of het katje werd eerst bij het steeltje met de snavel naar zich toegehaald om het katje vervolgens tussen tak en de tenen van één poot vast te klemmen, waarna de zaadjes uit het katje gepikt werden. Deze laatste methode kwam het meest voor, maar ik heb één vogel beide methoden zien toepassen. Elk zaadje werd gepeld, de lege kafjes werden aan de zijkant van de snavel naar buiten gewerkt. Ik was zo geïnteresseerd in de manier van eten van berkenkatjes omdat ik gelezen had in het boeiende boek van Newton (1972) over Vinken, dat Fraters de manier van vastklemmen van voedsel onder één poot niet zouden beheersen, zoals Putters, Sijzen en Barmsejzen wel kunnen. Fraters zouden, net als Kneuen, alleen maar in staat zijn op de grond voedsel onder hun poten vast te klemmen. Dit blijkt dus niet juist te zijn.

Onder de door mij bekeken exemplaren waren er geen met een duidelijk rose stuit; zij moeten dus vrouwtjes of jongen geweest zijn. Eenmaal hoorde ik heel zacht een aantal tegelijk zingen (koorzang). Tweemaal zag ik twee vogels elkaar even met de snavel aanraken waarbij het tswie-geluid aanzwol. Wat er precies gebeurde weet ik niet.

Navraag bij leden van Avifauna Groningen leverde nog de volgende binnenlandswaarnemingen voor Groningen op, waarbij een deel aansluit bij mijn waarnemingen.

L. Groen:

- 26-29 maart 1974, Bedumerbos, 60 à 200 ex. fouragerend in hoge onkruidvegetatie tussen pas geplante boompjes, samen met 2 à 3 Groenlingen, 1 Putter en 6 à 15 Kneuen. Minstens 3 Fraters met rose-rode stuit (uitgekleurde ♂♂).
- 18 feb., 19 feb., 1 maart 1975 respectievelijk 80, 200 en 25 fouragerend in het Bedumerbos, in hoge gras-onkruidenvegetatie, samen met 30 à 100 Kramsvogels, 1 à 10 Koperwieken, 15 à 40 Veldleeuwerikken, 15 à 30 Rietgorzen, 200 à 650 Ringmussen en 10 à 150 Spreeuwen.

E. Boekema:

- 15- 2-1975 Paterswoldsemeer, 40 overvliegend
- 14-11-1976 Foxholstermeer, 1 op onkruidenveld
- 3- 1-1977 Haren, gehoord
- 29- 1-1977 Haren, 26 fouragerend in berken
- 2- 2-1977 Haren, 8 fouragerend in berken
- 6- 2-1977 Haren, 50 overvliegend
- 15- 2-1977 Eelde/Paterswolde, 4

B. Henstra:

- 13- 2-1977 Gaarkeuken, 3 (op 10 m, gele snavel, isabelkleurige keel, swiet-swiet geluid tijdens vlucht), fouragerend op de grond en in overjarige kruiden (waarschijnlijk Perzikkruid, Polygonum persicaria).

H. de Boer:

- 9- 2-1977 Zuidwolde (bij brug in Eemshavenweg over Boterdiep), 40; waarschijnlijk hele winter aanwezig geweest, fouragerend op onkruidzaden op het nieuwe weglichaam (veel Ganzevoet-soorten (Chenopodium) en Kamille (Matricaria)); ook altijd Ringmussen en in de winter van 75/76 ook 3 à 5 Sneeuwgorzen.

Literatuur:

Dijkse, A.J., 1976. Enige gegevens over het voorkomen van de Frater, *Carduelis flavirostris*, in Midden en Oost Europa. Limosa 49: 204-206.

Newton, J., 1972. Finches. The New Naturalist. Collins, London.

Adres: Rijksweg 305 Haren
tel: 050-346826